

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลขุนแก้ว

ที่ สป. ๕๔๑๐๑/๒๗๓

วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

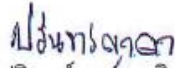
เรื่อง รายงานการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลขุนแก้ว ประจำปี ๒๕๖๗

เรียน นายกเทศมนตรีตำบลขุนแก้ว

เรื่องเดิม งานสวัสดิการสังคม ฝ่ายอำนวยการ สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลขุนแก้ว ได้ดำเนินการลงสำรวจและจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลขุนแก้ว เพื่อนำข้อมูลเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลขุนแก้วให้เป็นปัจจุบัน นั้น

ข้อเท็จจริง บัดนี้ งานสวัสดิการสังคม ฝ่ายอำนวยการ สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลขุนแก้ว ได้ดำเนินการลงสำรวจและจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเรียบร้อยแล้ว จึงขอส่งฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลขุนแก้ว รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณาอนุมัติต่อไป

(นางสาวปริญญาดำ วิมุตตา)
นักพัฒนาชุมชน

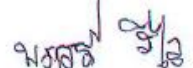
- เพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ

(นางสรวิทย์ เลิศนิมิตรสกุล)
หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ

- เพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ

(นางสาวอนุมล วินทะไชย)
หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล

- เพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ

(นางสาวพรศรี วิไล)
รองปลัดเทศบาลตำบลขุนแก้ว

- เห็นควรพิจารณาอนุมัติ

(นางสาวสุวรรณี กฤษฎารักษ์)
ปลัดเทศบาลตำบลขุนแก้ว

- อนุมัติ

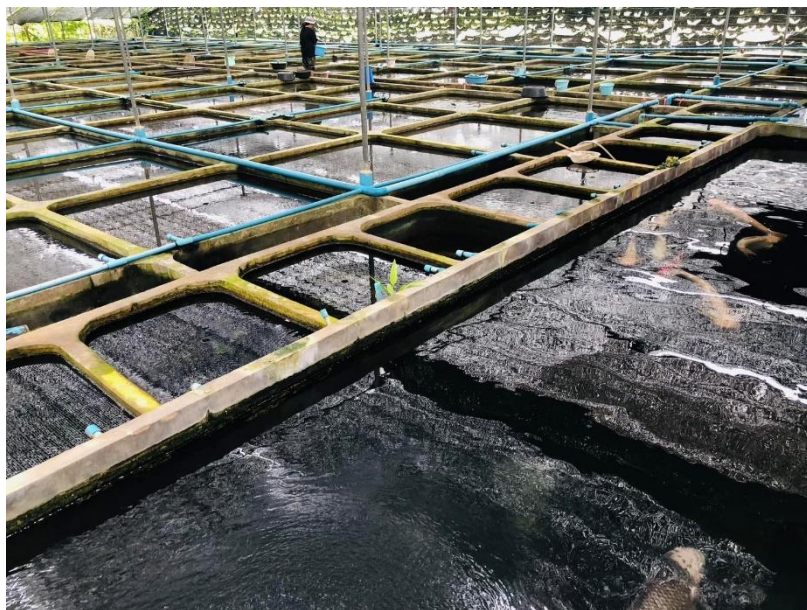

(นายณริต พิณิจ)

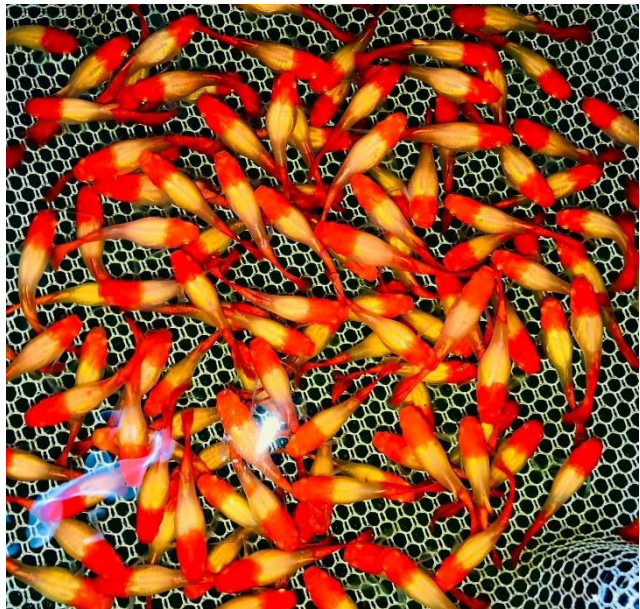
นายกเทศมนตรีตำบลขุนแก้ว

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลขุนแก้ว ประจำปี ๒๕๖๗

สาขาที่ ๑ ด้านเกษตรกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการประมง

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลขุนแก้ว ประจำปี ๒๕๖๗

สาขาที่ ๒ ด้านหัตถกรรม

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	รายละเอียดผลิตภัณฑ์	หมู่บ้าน	หมายเหตุ
๑	กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์	การประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์	คิ่งมะพลับ หมู่ ๔ ต.ขุนแก้ว	
๒	กลุ่มสานตะกร้าพลาสติก	การสานตะกร้าพลาสติก	คิ่งมะพลับ หมู่ ๔ ต.ขุนแก้ว	

งานจักสาน กลุ่มสานตะกร้าพลาสติก

กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลขุนแก้ว ประจำปี ๒๕๖๗

สาขาที่ ๗ ด้านภาษาและวรรณกรรม

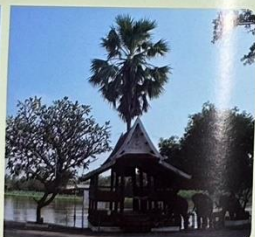
ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับกลุ่มหนังสือ ตำรา ตำรับอาหาร

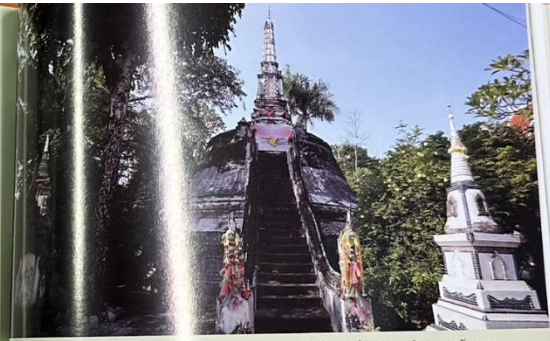
ชุมชน

คือ... จากที่ว่าการอำเภอศรีนครินทร์ประมาณ ๕ กิโลเมตร แต่เดิมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ มีคนอาศัยอยู่ประมาณ ๑๐๐ คน มีอาชีพทำนาเป็นหลัก ต่อมาเมื่อมีงานประเพณีและงานบุญต่างๆ ชาวบ้านได้รวมตัวกันตั้งเป็นวัดขึ้นชื่อว่า "วัดบ้านขุนแก้ว" และยกฐานะเป็นเทศบาล พื้นที่บางส่วนนั้นได้มอบให้วัดใช้เป็นที่ตั้งโรงเรียนและที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็น วัดโคกแขก ซึ่งเป็นชาวมุสลิมที่คนไทยเรียกว่า "แขก" เพราะเดิมทีมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ที่นี่ ซึ่งได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นวัดที่ปกครองโดยพระภิกษุสงฆ์ ๕ รูป ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็น วัดโคกแขก ซึ่งเป็นชาวมุสลิมที่คนไทยเรียกว่า "แขก" เพราะเดิมทีมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ที่นี่ ซึ่งได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นวัดที่ปกครองโดยพระภิกษุสงฆ์ ๕ รูป ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็น วัดโคกแขก ซึ่งเป็นชาวมุสลิมที่คนไทยเรียกว่า "แขก" เพราะเดิมทีมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ที่นี่ ซึ่งได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นวัดที่ปกครองโดยพระภิกษุสงฆ์ ๕ รูป

ภาพซ้าย มณฑปพระพุทธบาททอง
ภาพขวา ศาลาหน้าวัดพระธาตุนคร ริมแม่น้ำแควน้อย

๑๑๐

องค์เจดีย์ฐานกลมใหญ่ รูปแบบศิลปกรรมสมัยอยุธยา
มีบันไดทอดขึ้นไปยังฐานทักษิณใต้รอยองค์พระธาตุ

ปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนขุนแก้ว ยังคงเป็นพื้นที่การเกษตร ผู้คนในชุมชนแห่งนี้ยังคงดำเนินชีวิตเรียบง่าย ทำนา ทำไร่ และปลูกพืชไร่สวน ทำมาหากินตามแบบวิถีชีวิตดั้งเดิม หากยังงังไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีที่ได้รับการอนุรักษ์และสืบสานส่งต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ดังจะเห็นได้จากคัวอาหารการกินพื้นถิ่นอันสะท้อนให้เห็นถึงชุมชนที่มีความเป็นมายาวนาน

สถานที่ท่องเที่ยว

- วัดพระธาตุนคร ที่ตั้ง : ตำบลขุนแก้ว อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๑๐
- พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย ที่ตั้ง : ๕๓/๒ หมู่ ๑ ถนนเป็นกลาง-นครชัยศรี กิโลเมตรที่ ๓๑ ตำบลขุนแก้ว อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๑๐

๑๑๑

ส่วนผสม : เคียงพริกแกง

พริกแห้งเม็ดใหญ่	๑๐๐ กรัม
พริกขี้หนูแห้งเม็ดเล็ก	๑๐๐ กรัม
ข่า	๑๐๐ กรัม
ตะไคร้	๑๐๐ กรัม
ผิวมะกรูด	๑๐๐ กรัม
กระเทียม	๑๐๐ กรัม
หอมแดง	๑๐๐ กรัม

วิธีทำ

นำเครื่องพริกแกงมาคั่วให้หอม จากนั้นใส่เนื้อปลาลงไปคั่วให้สุก ใส่กระชาย พริกแดง ใบกระเพรา หั่น ใส่ไข่ไก่แกงลูกขกติก ปูรงรส เค็ม น้ำ

"ตั้งแต่เมื่อก่อนมีนิกแต่ตอนนั้นไม่ค่อยมีแล้วเราจึงเอาเนื้อปลามาแทนอยากจะทำอาหารพื้นบ้านของเราให้ลูก ๆ หลาน ๆ คนรุ่นต่อไปได้สืบสานค่ะ"

คุณพายุ แสงแก้ว
ครูภูมิปัญญาชุมชนขุนแก้ว

๑๑๒

น้ำพริกมะขามอ่อนทรงเครื่อง

ภูมิปัญญาทางด้านอาหารของคนไทยโบราณที่นำเอาบ่อนมะขาม มะขามสด มะขามเปียก และหนึ่งในนั้นก็คือ น้ำพริกมะขามอ่อนจิ้มกับผักสดพื้นบ้าน บักลาวหรือทอด อ้อยและผักดอง ทางโภชนาการเป็นอาหารคู่ครัวคนไทยและไม่ว่าจะเป็นน้ำพริกจากภูมิภาคใด แต่ละสูตรล้วนแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ที่สอดคล้องกับพื้นที่และวัฒนธรรมด้านอาหารการกินท้องถิ่นนั้น ๆ เช่นเดียวกับรสชาติของน้ำพริกมะขามอ่อนทรงเครื่อง ซึ่งคุณป้าพร เนตรโพธิ์แก้ว ครูภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ในตำรับน้ำพริกมะขามอ่อนทรงเครื่องของชุมชนขุนแก้ว

"พ่อกับแม่ไปทำงาน เขาก็จะให้ฉันดูแลน้อง ๆ คอยทำกับข้าว เก็บผักที่ทำได้แล้วบ้านฉันจะขายอ่อมมาค่าน้ำพริกแต่สูตรของอันนั้นจะแตกต่างกับที่อื่นคือใส่มะเขือเทศสีดา และหมูสับเป็นส่วนประกอบที่เพิ่มเติมจากสูตรดั้งเดิม"

๑๑๓

ส่วนผสม : (สำหรับ ๑๐-๑๕ ท่าน)

มะขามอ่อน	๑,๕๐๐ กรัม
มะเขือเทศสีดา	๕๐๐ กรัม
พริกแดง	๕๐๐ กรัม
กระเทียม	๑๐ กรัม
กะปิ	๓๐๐ กรัม
น้ำตาลทราย	๓ ช้อนโต๊ะ
น้ำคั่วบิ๊	๕๐๐ กรัม
น้ำอ้อย	๒๐๐ กรัม
มะขามเทศ	๑,๐๐๐ กรัม

น้ำมันพืชสำหรับผัด

เอาหอมแดง กระเทียม พริก มะขามอ่อน ตำให้ละเอียด ใส่กะปิ น้ำคั่วบิ๊ น้ำตาลทราย ตำให้เข้ากัน ใส่หมูสับคนให้เข้ากัน ใส่มะเขือเทศ ตำให้เข้ากัน จากนั้นนำน้ำมันพืชลงกระทะเล็กน้อย นำเครื่องที่ตำแล้วลงไปผัดปรุงรส ๓ รส (เปรี้ยว หวาน เค็ม) ผัดจนน้ำมันลดลงแต่ไม่แห้งมาก ตักเสิร์ฟ พร้อมผักสด

“น้ำพริกมะขามอ่อนทรงเครื่องของฉะฉานแตกต่างกับที่อื่น เพราะมีมะเขือเทศสีดาและหมูสับเป็นส่วนผสมเพิ่มเติมจากสูตรดั้งเดิม”

คุณปริศนา เนตรโพธิ์แก้ว ครูภูมิปัญญาชุมชนขุนแก้ว

๑๑๖

ปลาช่อนผัดกะทิ

อาหารพื้นถิ่นที่มีคุณค่าทางโภชนาการ อาหารอร่อยมักจะมาจากรสมือของคุณแม่ที่สืบทอดมาจากคุณย่าหรือคุณยาย เป็นอาหารที่ปรุงด้วยความพิถีพิถันทั้งยังเป็นพื้นที่แห่งความรัก ความผูกพันของคนในครอบครัว แบ่งไว้ซึ่งภูมิปัญญาของคนไทยโบราณ จากความอุดมสมบูรณ์ในท้องทุ่งนาหนองน้ำ ปลาช่อนตัวโตดิบชั้นยอดที่สามารถนำมาปรุงรสอาหารพื้นถิ่นได้หลากหลายที่ชุมชนขุนแก้ว ซึ่งคุณสำเริง เนตรโพธิ์แก้ว ครูภูมิปัญญาเล่าถึงที่มาของปลาช่อนแห้งผัดกะทิที่ติดปากกันนับร้อยปี

๑๑๗

ส่วนผสม : (สำหรับ ๕ ท่าน)

ปลาช่อนแห้ง (ย่างรมควัน) แกะดำ	๕๐๐ กรัม
ใบมะกรูดหั่นฝอย	๑๐ กรัม
หอมแดงซอย	๕๐ กรัม
น้ำกะทิ	๑,๐๐๐ กรัม
น้ำคั่วบิ๊	๒ ช้อนโต๊ะ

ใส่กะทิลงในกระทะ นำปลาช่อนแห้งที่ตำแล้ว ผสมให้เข้ากันผัดให้เข้ากัน ใส่ น้ำคั่วบิ๊ หอมแดงซอย ใบมะกรูด จากนั้นโรยใบมะกรูดหั่นฝอย ชิมรส

“ปลาช่อนผัดกะทิทำได้หลายวันไม่บูด เพราะสมัยก่อนไม่มีตู้เย็น ลูกหลานฉันก็บอกให้พวกเขาจำ ๆ เอาไว้ว่าทำแบบนี้จะได้ช่วยกันสืบสานอาหารบ้านของเราให้อยู่คู่ชุมชน”

คุณสำเริง เนตรโพธิ์แก้ว ครูภูมิปัญญาชุมชนขุนแก้ว

๑๑๘

น้ำมะม่วงโบราณ

มะม่วงมีถิ่นกำเนิดในอินเดียตั้งแต่ประมาณ ๕,๐๐๐ ปีก่อน ชื่อภาษาอังกฤษของมะม่วง “mango” เชื่อว่ามาจากคำว่า “man-koy” ในภาษาทมิฬ ชาวโปรตุเกสเป็นผู้นำมะม่วงออกมาให้ชาวโลกรู้จัก มะม่วงก็แพร่หลายไปทั่วเอเชีย เป็นไม้ผลที่อยู่กับคนไทยพบเห็นแทบจะทุกบ้าน ทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ปลูกและดูแลง่าย บลนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในเมนูอาหารคาว หวาน ของว่าง หรือแปรรูปก็ได้ได้นานที่ชุมชนขุนแก้ว คุณปริศนาเล่าว่าครูภูมิปัญญาผู้สืบทอดน้ำมะม่วงโบราณที่ทำสืบต่อกันมา มีการประยุกต์ให้เข้ากับความต้องการของแต่ละคน

๑๑๙

“ย่านมะม่วงจะมีหลายแบบแต่เราอาจจะใช้แบบประยุกต์ ก็อาจจะใส่มะม่วง ส้มโอ หนุ กุ้ง หรือวัตถุดิบพื้นบ้านอื่น สูตรแบ่งง่าย ๆ แต่เก็บไว้ได้หลายวัน ใส่ตู้เย็นไม่กลืนหิน เป็นย่านมะม่วงสูตรโบราณคือใส่กุ้งแห้งโลกา มะพร้าวคั่ว ซึ่งจะทำให้รสชาติแตกต่าง ถ้าใส่ส้มโอก็จะรสชาติอีกอย่างหนึ่งใส่หนุ ใส่กุ้งสดก็จะรสชาติอีกอย่างหนึ่ง”

ส่วนผสม : (สำหรับ ๓-๑๐ ท่าน)

มะม่วงเปรี้ยวหั่นฝอย	๑,๕๐๐ กรัม
มะพร้าวคั่ว	๕ ช้อนโต๊ะ
กุ้งแห้งคั่ว	๔ ช้อนโต๊ะ
กุ้งฝอย	๔ ช้อนโต๊ะ
กุ้งแห้งป่น	๔ ช้อนโต๊ะ
พริกคั่วป่น	๑ ^๑ / _๒ ช้อนโต๊ะ
น้ำตาลทราย	๒ ^๑ / _๒ ช้อนโต๊ะ
น้ำปลา	๔ ช้อนโต๊ะ
หอมแดงซอย	๕ ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ

นำน้ำปลา พริก น้ำตาลทราย คนให้เข้ากัน จากนั้นนำมะม่วง มะพร้าวคั่ว คลุกให้เข้ากัน สล่อมแดงโรยหน้าด้วยกุ้งแห้ง กุ้งป่น กุ้งฝอย ประดับ

“อยากให้ลองทำย่านมะม่วงสูตรโบราณ
ตำบลขุนแก้วกันนะคะ
หรือไม่ก็ลองมาชิมที่ชุมชนของเราได้ค่ะ”

คุณบรรินทร์ญาดา วิมุตตา ครูภูมิปัญญาชุมชนขุนแก้ว

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับกลุ่มหนังสือ ตำรา ตำรับอาหาร
และสาขาที่ ๘ ด้านอื่นๆ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารไทย อาหารพื้นบ้าน

สถานีภูมิปัญญาอาหารไทยโบราณตำบลขุนแก้ว
จากเก่าสู่เก่า : นวัตกรรมอาหารไทยโบราณ -
มรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าของมณฑลนครชัยศรี

รศ.ดร.ศรียา มน ตีรพัฒน์ และคณะ

“ ตั้งแต่เมื่อก่อนมีนก แต่ตอนนี้
นกไม่ค่อยมีแล้ว เราจึงเอาเนื้อปลา
มาแทน อยากจะส่งต่ออาหารพื้นบ้าน
ของเราให้ลูก ๆ หลาน ๆ คนรุ่นต่อไป
ได้สืบสานค่ะ ”

คุณพ่าย แสงแก้ว
ครูภูมิปัญญาชุมชนขุนแก้ว

แกงปลาสด

“ น้ำพริกมะขามอ่อนทรงเครื่องของฉัน
แตกต่างกับที่อื่น เพราะมีมะเขือเทศสีดา
และหมูสับ เป็นส่วนผสมเพิ่มเติมจาก
สูตรดั้งเดิม ”

คุณปวีพร เนตรโพธิ์แก้ว
ครูภูมิปัญญาชุมชนขุนแก้ว

น้ำพริกมะขามอ่อนทรงเครื่อง

“ ปลาช่อนผัดกะทิทำเก็บไว้ได้หลายวัน
ไม่บูด เพราะสมัยก่อนไม่มีตู้เย็น
ลูกหลานฉัน ก็บอกให้พวกเขาจำ ๆ
เอาไว้ว่าทำแบบนี้ อย่างนี้จะได้
ช่วยกันสืบสานอาหารบ้าน ๆ
ของเราให้อยู่คู่ชุมชน ”

คุณสำเร็จ เนตรโพธิ์แก้ว
ครูภูมิปัญญาชุมชนขุนแก้ว

ปลาช่อนผัดกะทิ

“ อยากให้ลองทำสูตรมะม่วงโบราณ
ตำบลขุนแก้วกันนะคะ หรือถ้า
ก็ลองมาชิมที่ชุมชนของเราได้ค่ะ ”

คุณปริญญาดา วิมุตตา
ครูภูมิปัญญาชุมชนขุนแก้ว

ยำมะม่วงโบราณ

และสาขาที่ ๘ ด้านอื่นๆ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศาสนาและพิธีกรรม
ผู้ดำเนินพิธีกรรมทางศาสนา (มัคนายก)

